

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/2 Winter 2016, p. 935-950

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9402>

ISSN: 1308-2140, ANKARA-TURKEY

Article Info/Makale Bilgisi

✍ Received/Geliş: 29.02.2016

✓ Accepted/Kabul: 07.04.2016

✍ Referees/Hakemler: Prof. Dr. Naci İSPİR –

Doç. Dr. Yusuf YUDİGÜL – Yrd. Doç. Dr. Mehmet Gökhan GENEL

This article was checked by iThenticate.

TELEVİZYON İMAJİ VE SOSYAL GERÇEKLİK

*Haldun NARMANLIOĞLU**

ÖZET

Televizyon gerçekliği ile yaşanan dünya arasındaki farklar iletişim araştırmalarında önemli bir yer işgal etmektedir. Söz konusu araştırmalar arasında Ekme Kuramı uzun döneme dayalı çalışmaların sonuçlarıyla iletişim alanında ayrıcalıklı bir yerde durmaktadır. Bu çalışmanın konusu da Türkiye’de yayın yapan televizyonlardaki Türkiye ve Türk insanı hakkındaki imajların sosyal hayattakiyle bir karşılaştırılmasına dayanmaktadır. Bu amaçla Türkiye’de yüksek lisans eğitimi yapan yabancı uyruklu öğrencilerle odak grup çalışması gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerden televizyon ortamında edindikleri imajlarla, fiziki dünyadaki kendi şahsi gözlemlerinin bir karşılaştırmasını yapmaları istenmiştir. Araştırma için yabancı uyruklu öğrencilerin seçilmesinin nedeni ‘dışarıdan gözler’ olmaları, bunun yanında ilk kez gördükleri bir ülkeyi anlayabilmek için Türkiye’de yaşayan insanlara göre daha sıkı ve düzenli bir gözlem refleksine sahip olmalarıdır. Öğrencilerin tecrübeleri Ekme Kuramı çerçevesinde yorumlanmaya çalışılmıştır. Buna göre öğrencilerin televizyon deneyimleri ile fiziki dünya gözlemleri arasında büyük farklar bulunmaktadır. Öğrenciler özellikle diziler yoluyla edindikleri kadın erkek ilişkileri ve sosyal etkileşime dair kodların açık toplum imajı verdiği düşüncesindedir. Buna karşılık öğrenciler yaşadıkları fiziki sosyal çevrede etkileşimlerin daha çok mahremiyet üzerinden yürüdüğünü gözlemlemektedirler. Öğrencilerin diğer önemli bir gözlemi televizyon haberleriyle ilgilidir. Buna göre haber bültenlerinde fiziki dünyadaki tecrübelerine ve gözlemlerine kıyasla çok daha fazla şiddet bulunmaktadır. Çalışma sonunda ulaşılan genel bulgular, Ekme Kuramı bağlamında yapılmış, televizyon gerçekliği ile fiziki gerçeklik arasında önemli farklılara ulaşan birçok ampirik araştırmayla örtüşmektedir.

Anahtar Kelimeler: Televizyon, Ekme Kuramı, Şiddet, Sosyal Gerçeklik

* Yrd. Doç. Dr. Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü, El-mek: hnarmanli@hotmail.com

IMAGE OF TELEVISION AND SOCIAL REALITY**ABSTRACT**

The differences between television reality and reality of physically experienced world occupy important place in communication researches. Among these researches Cultivation Theory has a distinguished gravity with its long range studies and consequences. The subject of this study depends on comparison of the images about Turkey and Turkish people which spread from Turkish TV channels and the images in social life. For this aim a focus group study has conducted with the foreign master students in Turkey. A comparison asked for students between the images that they obtain from television images and from physical world. The purpose of the choice of foreign students for study is that, they have outsider eyes and they have stronger and regular observe reflex than natives in order to understand a country they came first time. The experiences of the students has examined according to the Cultivation Theory. It is understood that there is a wide gap between the students' television experiences and their physical observations. Students think that especially the codes at TV series about male – female relations and social interactions give an open society image whereas they observe much more confidentiality in physical life. One of other observations of students is about TV news. According to this observation more violence occurs on news when they compare it with their physical observations. General findings of study are coincided with many empiric studies, which are conducted according to Cultivation Theory that reached the important differences between television reality and physical reality.

STRUCTURED ABSTRACT

It is so difficult to imagine our homes without television. Television is the most precious household of every modern family. People watches this useful tool in order to have fun, getting information, and to observe the outside world. It opens impressive windows to people. With this features television can be considered as one of the strong sources of the messages. Television is fundamentally different from other forms of mass media. Despite the terrific growth of Internet television is still one of the most consumed communication tool on worldwide. Television creates images to people about the world in which they live. Television shapes the way individuals within society think and relate to each other. Television images can describe way of life, cultures, beliefs and way of evaluation. The effect of television has always been a controversial subject on academic discussions. Television has a central role on changing the norm structures. The extreme images, even the shocking ones, are legitimized by television at public perception. Mediated realities can be related to many different subjects as social relationships, political tendencies, sex issues, economy, religions, sports, social roles etc. The differences between two information sources, television images and real life experiences, are important examination subjects of communication studies. To determine the direction, integrands, and qualification of images spread from television has great important in order to figure out

Turkish Studies

the world of television. For that aim, television images from local to global are under the academicians' attention. Among these studies Cultivation Theory has a distinguished gravity with its long range studies and consequences. Cultivation Theory suggests that television cultivates to viewers' perceptions of reality. According to theory television viewing can have long-term effects to the audience. The theory also suggests that prolonged watching of television can change the perceptions about violence. Television shapes the social reality with its created images. This study has got its interest from this perspective.

What are the differences between the reality which occurred from mediated images and the reality of real life experiences of media consumers? The main subject of this study depends on this main question. The subject of this study depends on comparison of the images about Turkey and Turkish people which spread from Turkish TV channels and the images in social life. For this aim a focus group study has conducted with the foreign master students in Turkey. A comparison asked for students between the images that they obtain from television images and from physical world. The purpose of the choice of foreign students for study is that, they have outsider eyes and they have stronger and regular observe reflex than natives in order to understand a country they saw first time. The experiences of the students have examined according to the Cultivation Theory.

The one significant findings of the study is the serials and television news are important sources at the understanding of processes about the culture for foreign students who are newcomers. The other television programs such as documentaries, discussion and competition programs are less viewed television content that foreign students apply to understand the cultural framework. According to students the remarkable images which created at serials are related generally to wealth, life style, and interpersonal relationships. On the other hand the images on television news are generally much related to politics and violence. But both images on serials and television news are not in accordance with the social reality which they observe at physical world.

According to students, the images of serials have a spectacle about Turkey that close to European culture rather than Eastern culture. Most of the participators emphasized that they had strong prediction about Turkey with the features of western life, which depend to the images they get from Turkish channels when they watched at their homeland. Moreover according to foreign students Turkey portrayed in serials with more secular features. Students think that especially the codes at TV series about male – female relations and social interactions give an open society image whereas they observe much more confidentiality in physical life.

The other component of television which foreign students think that has no real reflection on physical world is the news. Despite tough policy news, foreign students say that they don't observe any political interest among their Turkish friends. The other feature which emerges at study is in accordance with the many empiric researches which conducted with the approach of Cultivation Theory. According to foreign students the television messages create interesting images that if one person who

Turkish Studies

watches it would think that Turkish people have strong anger issues. Because of this reason, they don't want their families to watch Turkish televisions. Foreign students evaluate Turkey and Turkish people not in accordance with the images of television messages that show sharp features. Contrarily according to foreign students Turkey and Turkish people are far from clear conceptualizations as western, eastern, modern, secular, and religious. They think that there is a special unique culture that can be evaluated as "hybrid culture." There is a wide gap between the definitions about Turkish culture that they reached by their physical world observations and the definitions that depend to the television messages.

One of important observations of foreign students about Turkish society on television is the unequal representations of women and people which have low income. They think that in physical world they come across many people from middle and lower classes which have no enough representation on television serials. According to the thoughts of foreign students who use both television images and physical observations in order to understand Turkey and Turkish people, there is a contrast between social reality and television images. Television has its own reality about real life processes.

It is understood that there is a significant differences between the students' television experiences and their physical observations. General findings of the study are coincided with many empiric studies, which are conducted according to Cultivation Theory that reached the important differences between television reality and physical reality.

Keywords: Television, Cultivation Theory, Violence, Social Reality, Television News, Serials

Giriş

İnteraktif iletişimi sağlayan bilgisayar ağlarının hayatın her alanına nüfuz ettiği günümüzde televizyon ayrıcalıklı yerini korumaktadır. Hali hazırdaki dünya, televizyonun baskınlığındaki kitle iletişim araçlarını kullanan toplumlardan oluşmaktadır. Genelde kitle iletişimi, özellikle de televizyon günlük hayatımızda çoğunlukla fark edilmese de önemli bir yer tutmaktadır. Televizyon evlerimizde en önemli pozisyonunu işgal ederek, odaklanma noktaları haline gelmiştir (Weimann, 2000:4, Cummins ve Gordon, 2006:27). Ellis'in (1992:5) deyişiyle "Televizyon ulus devletin özel hayatıdır." Televizyon dünyadaki birçok insan için ilk karşılaşılan ve kullanılan kitle iletişim aracıdır. Dünyanın büyük çoğunluğu okuma – yazma öğrenmeden önce hatta konuşmaya başlamadan önce televizyon izliyordu. Bu anlamda televizyon insanların çoğu birer aile üyesi olmadan çok önce dünya çapında ailelerin üyesiydi (Shanahan ve Morgan, 2004:20).

Televizyon için üretilmiş tek yönlü, merkezi, kurgulanmış mesaj ile toplumsal gerçekliğin bağı her zaman problemleri bir alan olmuştur. Bu nedenle medya mesajları ile gerçeklik arasındaki irtibat iletişim araştırmalarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. İzleyiciler üzerindeki etki, televizyon mesajının nesnel gerçeklikle olan farkıyla ilgilidir. Medyatik kurgu nesnel gerçekliği kendi anlatı yapısı içinde farklılaştırmaktadır. İnsanların dünyaya dair anlamlandırmaları, kavrayış ve düşünceleri doğrudan kendi gözlemleri ve iletişim araçlarının dolayımıyla şekillenmektedir. İletişimin büyük oranda teknolojik araçlar yardımıyla dolayımlanması, dış dünyaya dair bilgilerin büyük oranda kişisel deneyimin dışına kaymasına yol açmaktadır. İnsanların doğrudan gözlem ve kendi deneyimleri yoluyla elde ettiği kanılar, oran olarak medya mesajının oldukça gerisinde

Turkish Studies

kalmaktadır. Bu nedenle televizyon mesajları ileten değil sembol üreten bir araç (Liebes ve Curran, 1998:16) olarak değerlendirilmelidir. Filtre işlevi gören kitle iletişim araçları (Anık, 2003: 136) dolayısıyla elde edilen imajlar, fikirler, görüşler bu nedenle hayatın akışında belirleyici etkiye sahiptir.

Basının Birinci Dünya Savaşı'nda oynadığı rol gibi elektronik medya ve özellikle televizyon günümüzde gerçekliğin yeniden inşası konusunda ağırlıklı bir yer işgal etmektedir. Bütün araçlar içinde televizyon izleyicilerin algılarının şekillendirilmesinde kullanılan en güçlü ortamdır (Weimann, 2000:4). İnsanlık tarihinde tek başına bir iletişim aracı bütün nüfusu televizyon kadar etkilememiştir. Televizyonla birlikte insanların dünyayı algılama biçimleri radikal biçimde değişmiştir (Cummins ve Gordon, 2006: 11-13). Bilişsel düzeyde televizyonun yapay ve seçilmiş mesajlara dayandığını bilen izleyiciler bile çoğu zaman bu algılamadan kendilerini kurtaramazlar. Yönetimin kendimize ait olduğunu bilsek de televizyon canlı, somut, baskın ses ve görüntülerle karşı konulamaz biçimde insanları etkilemektedir (Cummins ve Gordon, 2006:27).

McKinley (1997:149) televizyon dizi izleyicileri üzerine yaptığı bir araştırmada eğitim düzeyi yüksek izleyicilerin bile televizyon izlerken kontrolün kendilerinde olmadığını itiraf ettiğini söylemektedir. Dreher tarafından (2000:131) Avusturalya Sidney banliyölerinde yapılan bir araştırmaya göre de televizyon insanlar için mikro süreçlerdeki günlük tartışmalar, kimlik inşası ve bağlılık konusunda kültürel kaynak haline almıştır. Mastro (2003:109 – 110) tarafından Amerika Birleşik Devletleri'nde lisansüstü öğrenciler üzerinde yapılan bir araştırmaya göre ise televizyondaki olumsuz etnik imajlar, insanların azınlıklara bakışını etkilemektedir. Televizyon farklı etnik gruplar arasında bir yarış kaynağı işlevi görmekte, temsil edilen gruplar edilmeyenlere göre avantajlı konuma geçmektedir. Yine Amerika'daki benzer bir araştırmaya göre televizyonda ırkların temsil biçimi insanların düşüncelerini etkilemektedir (Coover, 2001:427).

Televizyon insanlara, dünyanın nasıl bir şeye benzediğini, insanların nasıl yaşadığını, doğanın ve insanların yaşadıkları evlerin neye benzediğini, nasıl etkileşim kurduklarını ve nasıl değerlendirdiklerini gösterir. Televizyon alışkanlıkların değiştirilerek yeni normların oluşturulmasında merkezi bir role sahiptir. Kamunun her gün izlediği saatler dolusu mesajlar, çoğunluk için şok edici şeyler olsa bile zaman içerisinde doğal hale gelir (Cummins ve Gordon, 2006:27). İki bilgi kaynağı arasındaki fark (insanların kendi deneyimleriyle elde ettiği görüşler ile kitle iletişim araçlarından elde ettikleri görüşler) önemli bir inceleme konusudur. Kitle iletişim araçlarından yayılan imajların yönünün, içeriğinin ve niteliğinin belirlenmesi söz konusu araçların yarattığı dolayımlanmış dünyanın anlaşılması için büyük önem taşımaktadır. Kitle iletişim araçlarının gerçekliği inşası ve yansıtmasıyla ilgili hayli dolgun bir literatürden bahsedilebilir. Yerelden bölgeye, ulusal medyadan ve uluslararası medyaya uzanan araştırma içeriklerinde imgeler yoluyla üretilmiş gerçeklik her zaman sorgulanmıştır.

Bu çalışma da merakını benzer yönelimden almaktadır. Medya dolayısıyla ortaya çıkan gerçeklik ile medya tüketicilerinin bizzat kendi tecrübeleriyle alımladıkları gerçeklik arasında ne tür farklar bulunmaktadır? Bu çalışmanın ana konusu yukarıda anılan temel soruya dayanmaktadır. Medya ortamında inşa edilmiş gerçeklik birçok konuya dair olabilir. Sosyal ilişkiler, kimlikler, siyasal tercihler, cinsiyet, toplumsal roller, ekonomi, inanç sistemleri ve spor gibi hayata dair çok geniş bir ölçekteki gerçeklikler kitle iletişim araçlarının konularını oluşturmaktadır. Bu çalışmada televizyon aracılığıyla Türkiye ve Türk insanının kimliği hakkında çizilen imaj çerçevesinin genel nitelikleri araştırılmıştır.

Bu amaçla Türkiye'de eğitim gören yabancı uyruklu yüksek lisans öğrencileriyle odak grup çalışması gerçekleştirilmiştir. Türkiye'de yaklaşık iki yıl yaşayan öğrencilerden televizyon ortamında edindikleri imajlar ile fiziki dünyada yaptıkları gözlemler arasında bir karşılaştırma

Turkish Studies

yapmaları istenmiştir. Araştırma için yabancı uyruklu öğrencilerin seçilmesinin nedeni ‘dışarıdan gözler’ olmaları, bunun yanında ilk kez gördükleri bir ülkeyi anlayabilmek için Türkiye’de yaşayan insanlara göre daha sıkı ve düzenli bir gözlem refleksine sahip olmalarıdır.

Televizyon gerçekliği

Kişinin kim olduğunu belirten kimlik, hem bireysel hem toplumsal düzeyde farkları ortaya koyan temel kategoridir. Kimlik sosyal topluluğun üyesine dair aidiyet çerçevesini, başkalarıyla olan benzerliklerini ya da farklarını ortaya koymasının yanında ait olunan geniş kültür çevresini de tanımlamaktadır. Geniş kültür çevresi dinden, coğrafyaya, belirli ideolojilerden tarihsel kaynaklara kadar uzanabilir. ‘Batılı’ olma kişinin yalnızca içinde yaşadığı küçük sosyal birimi değil, daha geniş anlamda ait olduğunu hissettiği büyük kültürel ortama gönderme yapmaktadır. Benzer şekilde ‘Doğulu’ olmak daha kapsayıcı bir kimliğin ifadesidir. Söz konusu kimlikler fiziki olarak yaşanan bir kültür çevresine ait olmayabilir.

Dolayısıyla kişinin yaşamını sürdürdüğü sosyal birimin özellikleriyle kendisini ait hissettiği kültür çevresi arasında her zaman uyum bulunması gerekmemektedir. Kimlik ‘Batılı’ ve ‘Doğulu’ örneklerinde olduğu gibi sadece uygarlık farklarına gönderme yapmayabilir. Kimlikler somut ve soyut her türden kavram ve değerden beslenebilir. Örneğin eşcinsel kimliği, feminist kimliği, Afrikalı-Amerikalılar gibi daha belirgin kimlikler kültürel olarak değerlendirilmektedir. Eşcinsel evliliklerin yasal olarak serbestleşmesi mücadelesi ya da kadın tecrübesine uygun yeni bir düzenin kurulması talepleri kültürel kimlik talepleri olarak değerlendirilebilir (Sözen, 1999:155).

Sosyal uyumun ve önceden tanımlanmış sosyal rollerin bir fonksiyonu olan kimlik (Kellner, 2003:232) benzer ya da farklı toplumsal koşulların bağlamını, ait olunanı, olunmayanı belirler. Kimlikler her şeyden önce inşa ürünüdür. Hem tarihsel olarak inşa edilmişlerdir hem de sürekli biçimde yeniden inşa edilmektedirler (Bora, 1996:168). Etkileşim inşanın temel aracıdır. Çünkü kimlik her zaman öteki ile bağlantılıdır. Bu anlamda kimlikler inşa edilmiş yapılar olarak ontolojik özsel bir gerçekliğe sahip değildir (Bilgin, 2007:35). Kimliklerin etkileşim yoluyla inşası modern dönemlerde özellikle, farklı kimliklerin bir arada bulunmasında ve iletişim teknolojiler yoluyla kurulmasında çok daha belirgindir. Kimlik sınırlı bir toplumsal birliktelik içerisinde daha statik ve donuk görünürken, artan insan birlikteliklerinde daha karmaşık bir hal almaktadır.

Geleneksel toplumda kişilerin ödevleri ile sosyal birlikteliğe katkıları dar bir çerçevede belirlenmiştir. Kimliğin oluşumuna katkıda ve etkide bulunacak dinamikler çok fazla bulunmadığından değişim de kısıtlıdır. Bu anlamda kimliğin inşası daha az hıza sahiptir. Modern kimliğe göre daha katı bir görüntüye sahiptir. Modernizmle birlikte kimlik daha dinamik bir yapı kazanmıştır. Bir önceki kategoriye göre daha fazla değişime ve dönüşüme açık hale gelmiştir. Değişimin ana mekanizmasını ise kitle iletişim araçları işletmektedir. Kimlikle ilgili geliştirilebilecek kategoriler toplumsal planda kişilerin kendi tanımlamalarıyla ortaya çıkabilecek tanımlardan çok daha kısıtlıdır. Söz konusu kültürel kimliklerin kitle iletişim araçları yoluyla temsili ve dolayısıyla yeniden inşası temelde bazılarının dışlanması ve bazılarının daha fazla temsil edilmesi temeline dayanmaktadır. Radyo, televizyon gibi aracılanmış iletişim biçimleri, egemen olanı mesaj üreticisi, izleyicileri ise tüketici pozisyonunda tutmaktadır. Bu aracılanma aynı zamanda kamusal alanın ve izleyici tepkisinin istenildiği gibi şekillendirilmesi için kullanılabilir. Egemen, halkla yalnız aracılanmış iletişim vasıtasıyla muhatap olmaktadır. (Poster, 1999:237).

Gerbner ve Gross’a (2007:363-364) göre ritüeller ve mitolojiler sembolik sosyalizasyon ve kontrolün araçlarıdır. Bunlar kültürü eken ve sosyal ilişkileri düzenleyen mesaj sisteminin hayati parçalarıdır. Bu mesaj sistemi hikâyecilik özelliğiyle insanların kurulu sosyal düzeni gerçek, normal ve doğru bir biçimde algılamalarını sağlar. Mesaj sistemini üreten kurumsal süreçler artan bir şekilde profesyonel, endüstriyel ve merkezi bir hal almıştır. Bu süreçte el yapımından kitlesel üretime,

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/2 Winter 2016

geleneksel dinden resmi eğitime ve kitle iletişim araçlarına ve belirli şekilde televizyona uzanan bir yapıdan bahsedilebilir. Televizyon uzun süredir temsili sembol sisteminin kitlelere ekildiği en önemli kaynak olmayı sürdürmektedir.

Sosyal gerçekliğin yönü ya da niteliğinden farklı olarak televizyon kendi gerçekliğini ekmektedir (Gerbner ve Gross, 2007:380). Ekme Kuramı doğrultusunda yapılan araştırmalara göre Amerikan televizyonlarındaki toplumsal temsillerle ülkenin demografik özelliklerini de içerisine alan kimlikler arasında uyum bulunmamaktadır. Erkekler kadınlardan üç kat daha fazla televizyon temsiline sahipken, kadınlar sürekli hizmet eden pozisyonundadır. Ekonomik veriler açısından bakıldığında da hizmet sektörü dâhil işçi sınıfı Amerikan toplumunun üçte ikisinden fazlasını oluştururken on televizyon karakterinden yedisi rahat ve mutlu bir yaşam süren orta sınıfa aittir (Erdoğan, 1998:5). 2005 yılında yapılan bir araştırmaya göre Amerikan televizyonlarındaki Latin kökenlilerin temsili, gerçek hayattaki nüfus oranlarına göre hayli aşağıdadır. Prime-time programlarında Latin aktörlerin temsili yüzde 1.1 – 1.6 arasında değişirken gerçek hayatta Latin kökenlilerin Amerika Birleşik Devletleri nüfusundaki oranları ortalama yüzde 11 civarındadır (Mastro ve Behm-Moravzifz, 2005:110). Temsil oranındaki farklılaşma, genel anlamda insanların kimliğine ve kültür ortamının çerçevesine dair farklı bir imajın ortaya çıkmasına ve bu yönde bir kimlik inşasına neden olmaktadır.

Televizyonda temsil edilecek kimliklerin, kişilerin, kültür çevresinin seçimi ve bunun sunumu medya profesyonellerinin rastgele ya da tesadüfi pratiklerine değil aktif tercihlerine bağlıdır. Bu aynı zamanda nesnel gerçekliğin medyatik gerçeklik yoluyla manipüle edilmesi anlamına gelmektedir. Manipüle yoluyla belirli dünya görüşlerinin, belirli ideolojilerin, belirli kimlik tasarımlarının, belirli dini ya da siyasi görüşlerin toplumda daha yaygın olduğu imajı yaratılmaktadır. Yüzeysel bir bakışla toplumu yansıtan bir aygıt ön kabulünü üzerine alan televizyondaki temsiller algı düzeyinde toplumun bütününe ait özellikler olarak görünmektedir.

Örneğin yine Ekme Kuramı ile bağlantılı araştırmalarda Amerikan medyasının kurduğu gerçeklikte şiddet ağırlıktadır. Şiddet ve tecavüz televizyonun toplumsal yaşam anlatımında önemli rol üstlenir. Televizyon aracılığıyla izleyicilere ulaşan şiddet gerçek hayatta olandan on kat daha fazladır (Erdoğan, 1998:6). Toplumsal özelliklerden bazılarının fazla tercih edilmesi toplumsal gerçekliğin bozulmasına neden olmaktadır. Televizyondaki şiddet hem dramatik olarak hem ticari olarak hizmet etmektedir. Homer'den Hitchcock'a, Shakespeare'den Tarantino'a ait yapıtlara kadar şiddet izleyiciyi yakalamak için ana araç olarak kullanılmaktadır. Şiddet herhangi bir anlatı tarzının içerisinde uyarıyı artırır, duygusal tansiyonu inşa eder, heyecanı yükseltir (Shanaha ve Morgan 2004:43).

Bu özelliklerinden dolayı medya kimlikler ve dünyalar inşa eden sembolik kaynak olarak tanımlanabilir. Toplum düzeyinde yaşanan gerçeklik televizyon vasıtasıyla iletişim ortamına sokulduğunda artık bir üretilmiştir. Bu manada televizyon kitle iletişim araçları içerisinde –hem görsel hem işitsel özelliklere sahip olması nedeniyle- toplumsal gerçekliğin en etkili değiştirildiği ve biçimlendirildiği ortamlardan biridir. Televizyon aracılığıyla üretilen kültür bireyin bilincinde dünyaya ilişkin görüntülerin veya tasarımların oluşmasındaki bileşenler arasında her zaman ayrıcalıklı bir konum işgal eder. Gerçekliğin televizyon tornasından geçmesi kurgusal bir hâl almasına neden olmaktadır. Weimann'a göre (2000:79) televizyon dolayısıyla ortaya çıkan gerçeklik “aracılanmış gerçekliktir.” İmajlar yoluyla gerçek yeniden şekillenmekte ve gerçekliği yaşayan insanlara izleyiciler olarak geri sunulmaktadır. Kişiler fiziki olarak ulaşmaları güç olan dünyayı aracılanmış gerçeklik üzerinden izlemek ve bunları gözlem olarak deneyimlerine katmak durumundadır. Bu deneyim televizyonu aynı zamanda çok uzun yıllardır dünyanın ortak öğrenme ortamı (Weimann, 2000:8) haline getirmiştir. İnsanlar ve kültürler ile yaş, cinsiyet, ırk, din doğrultusunda çeşitli sosyal gruplara dair imajların aracılanması, imajları yeniden inşa edilmiş

Turkish Studies

gerçekliklere dönüştürmektedir. ‘Doğru gerçeklik’ çoğunlukla az temsil edilmektedir. Temsiller genellikle gerçekliğin belirli boyutlarına odaklanmaktadır (Weimann, 2000:359).

Yabancı öğrencilerin gözünden Türkiye

Türkiye’deki televizyon gerçekliği ile fiziki dünya gerçekliği arasındaki farkın yabancıların gözünden anlaşılması amacıyla Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde yüksek lisans eğitimi gören yabancı uyruklu 5 öğrenci ile odak grup çalışması gerçekleştirildi. Öğrencilerin seçimi için kartopu yöntemine başvuruldu. Bu amaçla enstitüde eğitim gören Türk öğrencilerden kendi sosyal ağlarında bulan yabancı uyruklu öğrencilere ulaşmaları istendi. Bu yöntemle toplam 9 öğrenciye ulaşıldı. Öğrencilerden ikisi çalışmaya katılmak istemediğini belirtti. İki öğrenci ise gönüllü olmalarına rağmen programları uymadığı için odak grup çalışmasına katılmadı. Öğrencilerin isteği üzerine gerçek isimleri kullanılmadı. Bu nedenle çalışmada katılımcılar için “Öğrenci 1”, “Öğrenci 2” şeklinde bir kullanım tercih edildi. Yine öğrencilerin isteği üzerine çalışmada uyrukları hakkında bilgi verilmemiştir. Ancak öğrencilerin genellikle Afrika ve Güney Amerika ülkelerinden geldiği söylenebilir. Hepsinin ortak özelliği ilk kez Türkiye’yi görmeleri ve bir yılı Türkçe eğitimi için olmak üzere yaklaşık iki yıldır Türkiye’de bulunmalarıdır. Öğrencilere dış etkilere kapalı bir toplantı odasında yarı yapılandırılmış sorular yöneltildi. Cevaplara göre çalışma sırasında yeni sorular oluşturuldu. Sorular yardımıyla öğrencilerin Türkiye’de yaşayarak deneyimledikleri Türkiye algısı ile televizyon aracılığıyla edindikleri imajlar arasındaki farkın anlaşılmasına çalışıldı.

Katılımcılarının televizyon izleme alışkanlıklarının belirli bir televizyon kanalını ya da herhangi bir programı izleme / takip etme anlamında tutarlılık göstermediğini belirtmek gerekmektedir. Araştırmanın amacı özellikle belirli bir programdaki gerçekliğin saptanması yerine genel tabloda ortaya çıkan imaj çerçevesinin çizilmesi olduğundan, söz konusu tutarsızlık araştırmanın amacıyla uyumlu haldedir. Yabancı uyruklu öğrencilerin televizyon tüketim amaçları Türkiye hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaya dayandığından genellikle tematik kanallar dışındaki ana akım televizyon kanallarını sürekli taramaya dayalı bir izleme alışkanları bulunmaktadır. Öğrencilerin kendi beyanlarına göre televizyon tüketimindeki esas amaçları içerisinde yeni yaşamaya başladıkları ülkenin kültürü hakkında genel bilgi sahibi olmaktır. Bu nedenle odak grup çalışması boyunca tek bir kanal, belirli bir dizi ya da belirli haber bültenleri üzerine değil, yoğun tarama nedeniyle Türk televizyon kanallarından edindikleri genel bir imaj çerçevesi üzerine konuşulmuştur.

Katılımcılar düzenli olmasa da program türü olarak genellikle diziler ile haber bültenlerini takip ettiklerinden çalışmada söz konusu iki tür üzerine yoğunlaşmıştır. Çalışma öğrencilerin Türkçe’yi yeni öğrenmeleri nedeniyle ve kendi istekleri doğrultusunda iki dilli olarak gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler hem Türkçe hem İngilizce olarak yöneltilen sorulara o an kendilerini daha iyi ifade edebileceklerini düşündükleri dille cevap vermişlerdir. Kimi zaman bir sorunun cevabına Türkçe başlayan katılımcı devamında kendisini İngilizce olarak ifade etmiştir. Bu nedenle katılımcıların anlatımlarını çalışmaya doğrudan aktarmak mümkün olmadığından anlamı bozmayacak düzeltmeler yapılmıştır. Çalışmanın yazıya dökümündeki fiziki kısıtlılık nedeniyle katılımcıların her tartışma konusu hakkındaki bütün görüşlerinin aktarılması yerine konuyu en iyi özetleyecek örnekler seçilmiştir.

Televizyon imajı ve sosyal gerçeklik

Katılımcılar hem televizyon tüketiminde hem de fiziki dünyadaki sosyal ağlarında kültürü tanıyabilmek için gösterdikleri çaba ve uygulama biçimleri nedeniyle gözlemci olarak tanımlanabilirler. Televizyonu bilinçli bir şekilde doğrudan öğrenme, tanıma, bilgi edinme amacıyla kullanan öğrenciler, sosyal çevrelerindeki iletişimlerinde de benzer bir eğilim taşımaktadırlar.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/2 Winter 2016

Farklılık göstermekle birlikte öğrenciler özellikle kaldıkları yurt ortamında akşam saatleri ve hafta sonları yoğun olmak üzere günde ortalama 2-4 saat arası televizyon izlemektedir. Öğrencilerin ilk kez gördükleri Türkiye'ye gelmeden önce bilgi sahibi olmak için İnternet üzerinden Türk televizyonlarını izledikleri anlaşılmıştır. Öğrencilerin kendi ülkelerindeki izleme tecrübeleri doğrultusunda oluşan ilk izlenimleri şöyledir:

Öğrenci1: *“Ülkemde doğrudan izleyemedim. İnternette baktım, ben Doğu ülkesi olarak tahmin etmişim. Belki Arap ülkeleri gibi ama daha başkaydı. Modern görüntüler vardı.”*

Öğrenci2: *“Ben bir akrabamla birlikte Türk dizisi izlemiştim kendi ülkemde. Bana ‘Türkiye neden Avrupa Birliği’ne girmek istiyor ki? Baksana zaten Avrupa ülkesi’ demişti”*

Öğrenci4: *“İnternet’ten birkaç Türk televizyon programına bakmışım. O zaman hiç Türkçe bilmiyordum. Görüntüler çok hoşuma gitti. Zengin, gelişmiş bir ülke olduğunu düşündüm. Beni olumlu yönde etkiledi”*

Öğrencilerin Türk televizyonlarında edindikleri ilk imajlarla sonrasında daha uzun saatlere dayalı televizyon izleme tecrübeleri uyum halinde görünmektedir. Buna göre özellikle diziler vasıtasıyla verilen imajlar Türkiye'nin bir Batı ülkesi olduğu mesajlarıyla dolu haldedir.

Öğrenci2: *“Tarihi dizi izledim birkaç kere ama tarihi çok iyi bilmediğim için devam etmedim. Diğer dizilerde, Türkiye'yle ilgili görüntüler çok güzel. Çok iyi evler var. İnsanlar güzel yaşıyor. Üst seviyede işleri olanları çok görüyorum. Daha çok zengin hayatı görünüyor”*

Öğrenci3: *“Bence daha seküler bir anlatım var. Örneğin kadın erkek ilişkileri daha rahat gibi.”*

Öğrenciler belirli gelir seviyesine sahip insanların özellikle dizilerde ağırlıklı olarak görüldüğünü düşünmektedir. Bunun yanında özellikle zaman olarak günümüzde geçen dizilerdeki mesajlardan sosyal ilişkilerin oldukça rahat olduğu yönünde bir izlenim elde ettiklerini söylemek yanlış olmayacaktır. Öğrencilerin genel olarak televizyondan edindikleri bu ilk imajlarla fiziki dünyadaki ilk algılarının birbiriyle uyum göstermediği görülmektedir:

Öğrenci2: *“Ben arkadaşlarımla İstanbul’u gezdiğimde deniz kenarında o evlerden gördüm. Çok fazla kalabalık var. İnsanlar otobüste, metroda. Belki benim çevremde öyle gördüm bilmiyorum fazla zenginlik çok yaygın değil. Dizilerde görmediğim çok fakir insanlar gördüm, arabaları durup bir şeyler satan insanlar var. Para isteyen insanlar var.”*

Öğrenci3: *“Bence dizilerde gördüğüm kadar kadın erkek ilişkileri rahat değil. Burada sahiplenmek çok önemli. Erkekler kızları çok kışkırtıyor. Bıçak bile çıkartabiliyorlar. Daha konservatif televizyona göre orada erkekler daha rahat gibi”*

Özellikle cinsellikle ilgili konularda fiziki hayattaki gözlemlerle televizyon yoluyla elde edilen imajların epeyce farklılaştığı görülmektedir:

Öğrenci5: *“Bence de rahat değil, ben kız yurdunda kalıyorum. Cinsellik hakkında konuşmuyorlar, kızlar baş başa kalınca bile konuşmuyor. Ben yurttan çok temel hijyen konusu konuşurken bile ‘asla bunları konuşma, hayır konuyu kapat’ diyorlar. Oysa çok temel konular, bir kadın kendine nasıl bakmalıdır. Bu ayıp değil. Bu konuları konuşmak çok zor.”*

Öğrencilerin Türk toplumunun televizyonda özellikle dizilerde sunulan kültür çevresinden çok uzakta olduğu konusunda hem fikir oldukları görülmektedir. Öğrenci3 Türk insanını tanımak

için yurttaki arkadaşlarının tavsiyesiyle birkaç defa evlendirme programlarını izlediğini belirterek uğradığı şaşkınlığını şöyle anlatmaktadır:

Öğrenci3: “Benim çevremde özel hayatla maddi pozisyonla ilgili konuşulmuyor. Ama evlilik programlarında insanlar sürekli para ev araba soruyor. Evlenecekleri insanların maaşlarını soruyor. Oyuncu değil bunlar yani bildiğim kadarıyla sıradan insanlar. Benim için normal. Türkiye’de maaş sormanın ayıp kaba bir davranış olduğunu gördüm. İnsanlar özel durumları hakkında bu kadar çok konuşmuyorlar”

Sunulan kültür ile yaşanan kültürün farklılığıyla ilgili konuşmalar genellikle dindarlık ve sekülerlik ayrımına yoğunlaştığında öğrencilerin görüşleri yine birbiriyle ve genel çerçeveye uyumlu görünmektedir.

Öğrenci1: “Türkiye’yi daha önce hiç bilmiyordum Suudi Arabistan gibi bir yer biliyordum Müslüman olduğu için. Sadece Aşk Memnu gibi bir dizi (gülüyor) izleseymdim asla buranın bir doğu ülkesi olduğunu anlamazdım. Hiç bilmeseydim Türkiye’yi ve görmeseydim. Dizilerdeki gibi değil, konservatif”

Öğrenci5: “Ben bu kadar başörtüsü olduğunu bilmiyordum. Bence çok temsil yok onlarla ilgili. Mesela bizim yurda yakın mahallelerde çok var. Ben kadın olarak bana garip geldi örneğin ben siyah olduğum için saçlarım farklı başörtüsü olan kadınlar gelip otobüste saçıma dokunuyor. Ama beni ve herkesi kendilerinden uzak tutuyorlar. Çünkü din olarak yasak”

Öğrenci4: “Din burada çok etkili. Afrika’yı kıta değil ülke olarak bilenler var. Çok insan önce dinimi soruyor. Din önemli. Ama dizilerde dinle ilgili çok görüntü bilgi yok. Fazla görünmüyor. Seküler gibi.”

Öğrenci5: “Ben yine kadınları söylemek istiyorum. (Gülüyor) Saçlarımla çok ilgilendikleri için. Sadece sunumda tek taraf var. Kadınlar dizilerle çok farklı. Oran olarak araştırıldı mı? Kapalı mı oluyor? Başörtülü kadın çok görünmüyor. Bence temsil olarak azlar. Sadece zenginler ve güzel evler yaşamlar olarak değil, kadın olarak da temsil az.”

Kadınlarla ilgili temsil konusu açıldığında bir başka öğrenci metrobüste şahit olduğu bir manzarayı şöyle anlatıyor:

Öğrenci2: “Bir adam otobüste karısıyla tartıştı. Hafif vurdu, adam bağıırıyordu. Ben yabancı olduğum için bir şey yapamadım ama kimse de bir şey yapmadı. Sonra ben indim. Arkadaşlarıma anlattım. Kimse neden karışmadı dedim. Bunun özeli olduğunu söylediler. Bu inanılmazdı. Konu kapandı bu aile problemi değil sosyal problem bunu neden konuşmuyorlar dedim. Dizilerdeki kadınlar daha güçlü. Gerçekte ise dayak yiyebiliyor ve kimse ilgilenmiyor.”

Öğrencilerin bu konuda benzer görüşte oldukları görülmüştür. Dizilerdeki kadınların daha güçlü karakter tiyolojileriyle temsil edildiği fikri ağırlık taşımaktadır. Öğrencilerin çok genel anlamda edindikleri karakter imajlarını Öğrenci3 özetlemektedir.

Öğrenci3: “Zenginlik çok fazla var. Karakterler çok hırslı. Zenginlik sürekli ön planda. Diğerleri etkili değil gibi, sürekli iyi arabalar, iyi işler. Diğer karakterler baş aktör olarak pek yok. Rahat yaşayan kadınlar ve erkekler güçlü karakterler. Eşit gibiler. Kadınlar hatta dayak yiyen kadın örneğindeki kadın değil. Yönetici oluyorlar. Başarı önemli, kadınlar da başarılı. Erkekler de aynı değil dışarıdakilerle”

Turkish Studies

Öğrenci1: “Bence de düşük zenginlikteki insanlar kötü görünüyor. Demek istediğim insan özellikleriyle zenginliğin ilişkisi var gibi.”

Öğrenci4: “Daha çok zenginler var. Mercedeslere binen insanlar var, çoğunlukla belirli insanlar. İyi para kazanan, güzel yaşayan. Bir de benim ülkemde de var yani bu biraz dünyayı ilgilendiren bir konu çok fazla Amerikan müziği var. Bunu sadece diziler olarak söylemiyorum. Şu an zaten aklıma da gelmiyor. Amerikan müziği Türkiye’de de yaygın. Televizyonlarda çok rastlıyorum”

Özellikle Amerikan kültürünün etkinliği söz konusu olduğunda bütün öğrenciler bunu küresel bir etkiye bağlamaktadır. Kendi ülkelerindeki durumla Türkiye arasında benzerlikler ön plana çıkmaktadır.

Öğrenci3: “Ben insanların ‘merci’ dediğini gördüm TV’de. ‘Ok’ kullanımı da çok fazla var. Geçerli dünyada. Bunu biliyorum. Bu çok yaygın, aslında sorun ana dilde konuşmamak ama bütün dünya alıştı. İngilizce çok terim kullanıyor. Mesela dizide bir şirket var toplantı yapıyor. İnsanlar İngilizce terimlerle çok konuşuyor. Okul ve yurt dışında insanları pek yakından tanımadım. Gerçekten böyle mi konuşuluyor, biliyorum”

Öğrencilere göre özellikle diziler bağlamında genellikle daha üst toplumsal sınıfların temsili daha yoğunken, fiziki dünyada otobüste, okulda, yurttan ve sokakta karşılaştıkları ve bir şekilde haklarında fikir sahibi oldukları insan profiline temsili daha düşük yoğunluktadır. Temsil dışında öğrencilerin dikkatini çeken önemli mesajlar genellikle şiddet temasına dairdir:

Öğrenci1: “Kurtlar Vadisi’ni izledim. Sürekli ve çok kolay insan öldürülüyor. Konuyu anlayamadım, bunu iyi amaçla yapıyorlar. Kötü hareketler iyi şeyler için. Diziyi seven arkadaşşıma sordum iyi insanlar neden bu kadar çok insan öldürüyor. O da bilmiyor.”

Öğrenci5: “Yurttan kızlar öyle dizileri izlemiyorlar. Ama diğerlerinde de şiddet yoğun. Şiddet olmasa bile silah görüntüsü var. Bıçak. Kan gösterilmiyor yasakmış ama anlaşılıyor. Görüntü bozuk oluyor kan görüntüsü olunca ama biz biliyoruz orada kan var. Görüntünün bozulması daha da ilgi çekiyor bence. Kavga var silah kullanılıyor, biri yere düşüyor sonra görüntü bozuk görünüyor. Sigarada da aynısını yapıyorlar. Ama şiddet orada görüntü bozuk ama şiddet var”

Öğrencilere göre şiddet teması dizilerden ziyade haber bültenlerinin ana bileşeni olarak kullanılmaktadır. Diziler kurgusal anlatımlarıyla gerçek olmayan görüntüler üzerinden bir imaj yaratsa da haberlerde kullanılan gerçek görüntüler şiddet yoğunlukludur.

Öğrenci3: “Haberlere göre Türkiye’de insanların sinir sorunu var bence.”

Öğrenci1: “Gözetleme kültürü çok yaygın. Amatör görüntüler demek istediğim, güvenlik görüntüleri. İnsanlar birbirlerini dövüyorlar. Ölüm çok fazla kullanılıyor”

Öğrenci4: “Terör haberleri var. Ben bunu anlıyorum, sorun var. Sıradan insanlar çok fazla öldürüyor. Bunlar sorun bence. Ağlayan insanlar mesela fazla görünüyor. Tartışma nedeniyle kavgadan ölüm oluyor. Her konudan ölüm çıkıyor. Terör değil sadece yani. Bu görüntüler çok yoğun”

Öğrenci5: “Çok fazla şiddet görüntüsü var. Bu beni açıkça çok etkiledi yabancı biri olarak burada nasıl yaşayacağımı düşündüm. Çünkü buraya gelmeden önce de İnternet’ten izlemiştim bazı görüntüler. Ailem beni merak ediyor şimdi burada, nasıl bir yerde yaşadığımı soruyorlar. İnternet’ten Türkiye’yi izleme şansları var ama istemem. Diğer programlar

Turkish Studies

değil, özellikle haberleri görmelerini istemem. Şanslıyım internet kullanmayı bilmiyorlar (gülüyor).”

Ekme Kuramı çerçevesinde yapılan araştırmalara göre özellikle televizyon mesajlarına maruz kalan insanlar, kendi tecrübelerinin aksine yüksek oranda günlük hayatta sıradan insanların bir şiddete maruz kalabileceğini düşünmektedir (Gerbner ve Gross, 2007:390). Bu nedenle Öğrenci5’in ailesiyle ilgili endişesi haklı görülebilir. Televizyon haberlerindeki şiddet yoğun imajlarla kendi deneyimledikleri Türkiye arasındaki farklar sorulduğunda öğrencilerin yanıtlar olumsuzdan olumluya doğru kaymaktadır:

Öğrenci4: *“Ben kendimi güvende hissediyorum. Benzerlik yok. Şiddet her zaman dünyanın her yerinde var ama televizyondaki yoğunluk şiddet olarak çevremde yok.”*

Öğrenci1: *“Yabancı olarak yeni bir ülkede bulunmak zaten zor. Ama bu ilk başta bir endişe. Doğal bence. Ben hiç şiddetle karşılaşmadım.”*

Öğrenci5: *“Tartışma görüyorum. Okulda bile oluyor. Ama şiddet görmedim. Öğrenci3’ün söylediği gibi insanların bir sinir problemi yok bence. İnsanların seviyesi normal”*

Öğrenci3: *“Ben insanların sinir problemi olduğunu söylemedim. Haberlere bakınca yani hiç Türkiye’de yaşamadan televizyona bakınca öyle görünüyor dedim. İmaj olarak. Bence de insanların sinir problemi yok. Farkı anlatmaya çalıştım. Haberlere bakınca herkes ölüyor, herkes silahlı. Ama gerçekte yok.”*

Öğrenci2: *“Ben otobüste gördüm anlattım az önce kadın ve kocası tartıştı. Beni biraz korkuttu. Olabilir. Bunun dışında şiddet görüntüsüne rastlamadım.”*

Öğrenci5: *“Gece geç saatte ben bir adama adres sordum. Yurdun yolunu bilemedim çünkü. Sadece tarif etmesini istedim. Beni yurda kadar götürdü. Televizyondaki haberlere göre sormamam lazımdı.”*

Şiddetin televizyonda çok yoğun olarak kullanımı sonucunda gücün meşrulaştırılmasına varan bir etkinin ortaya çıktığından söz edilebilir. Gerbner ve Gross’a göre (2007:390-391) korku sömürülmesi en kolay evrensel bir duygudur. Sembolik şiddet korkunun ekilmesi için en ucuz yol olabilir. Suç ve felaket haberleri ya da dramalarda olduğu gibi şiddetin ritüelleştirilmiş gösterimi dünyadaki tehdit ve tehlikelerin yaygınlığı hakkındaki varsayımları abartarak korunma taleplerine kapı aralamaktadır. Risk ve güvensizliğin yükseltilmesinin en belirgin sonucu kurulu otoriteye karşı uysallığın ve bağımlılığın artması ve güç kullanımının meşrulaştırılması gösterilebilir.

Yabancı öğrencilere göre haberlerde şiddet dışında en dikkat çeken konu başlığını siyaset oluşturmaktadır. Haberlerde özellikle keskin bir dil kullanımı ve ötekileştirmenin yoğunlukla haber dokusuna işlediği yabancı öğrencilerin en çok dikkat ettiği konular arasında bulunmaktadır:

Öğrenci1: *“Özellikle politik haberlerde çok fazla kutup var. Kategorize yaygın. Stereotip olarak sunuluyor insanlar, bütün örnekler hep aşırı uçta.”*

Öğrenci4 : *“Birine ait değilsen diğeri aitsin. Dil böyle. Çok sert olduğunu düşünüyorum. Ortada bulunan ya da ilımlı imajlar görmek çok zor. Benim çevremdeki Türkler çok fazla siyaset konuşmuyor. Bilmiyorum belki benim arkadaşlarım öyledir.”*

Öğrenci2: *“Politika haberleri çok fazla kullanılıyor. Türkiye çok politikayla ilgileniyor sanki. Haberlerin yarısı bu tür. Zaten gerisinde kavga, cinayet var.”*

Turkish Studies

Öğrenci5: “Benim arkadaşlar çok politika konuşmuyor. Ben çok anlamıyorum Türkiye siyasetini iyi bilmiyorum. Fakat arkadaşlarımda da çok ilgili olduğunu sanmıyorum.”

Öğrencilerden fiziki dünya tecrübelerini unutarak yalnız televizyona dayalı imajlar doğrultusunda Türkiye’yi ve Türk insanını tanımlamaları istendiğinde sonuçlar şu şekilde olmuştur:

Öğrenci1: “Bir kere modern ama karışık bir ülke. İnsanlar aşırı uçta. Ya çok zenginler var ya çok aşağı tabaka. Tabi bunların imaj yerleri de başka başka. Zenginler genellikle dizilerde çok var. Aşağı tabaka ise haberlerde. Olay çıkartanlar olarak. İki uç var yani, iki polar.”

Öğrenci2: “Türkiye’yi hiç yaşamadan televizyon üzerinden görseydim çok açık bir toplum olduğunu düşünürdüm. İnsan ilişkileri rahat bir Batı toplumu görüntüsü var.”

Öğrenci3: “Ben asla dinin bu kadar etkili olduğunu tahmin etmezdim. Zengin olduğunu düşünürdüm. Siyasi tartışma bana göre her ülkede var. Hatta bazıları daha karışık. O nedenle siyasetle değerlendirmezdim. Ama haberlere göre çok karışık bir ülke olduğu kesin. Sadece haberlere baksaydım belki gelmekte tereddüt ederdim. İnsanlar birbirini öldürüyor. Marketlerde kavga ediyor. Bombalar patlıyor, tamam bu terör ama sıradan insanlarda da şiddet var. Bu yoğun imaj beni etkilerdi diye düşünüyorum.”

Öğrenci4: “Seküler bir yoğunluğun olduğu gerçek imajlarda. Yani bu imajlar bana öyle düşündürdü. İnsanlar daha yüksek imajlara göre, eğitilmiş, iyi kazancı olan, güzel yerlerde yaşayan insanlar. Kafam karışabilirdi ama çünkü haberlerdeki karışıklığın yanında böyle bir hayat. O kadar sert dilin yanında daha güzel bir atmosfer. Bence kararsızlık yaşadım. Tanımlamak zor olurdu. Ama şimdi yaşayarak daha farklı tecrübem var. Bu daha güzel. Daha yakın biliyorum.”

Öğrenci5: “Kadın olarak düşünürsem yani mesela diziler üzerinden kadının yeri daha iyi gibi görünüyor. Bu beni etkilerdi. Kapalı bir sosyallik yok gibi çünkü. Bununla ilgili tanımlarsam modern herhangi bir Batı ülkesi olduğunu söyleyebilirim. Ama daha önce de söyledim. Mesela haberleri ailemin izlemesini istemem oraya göre belki yine Batı ülkesi ama şiddet çok fazla. Bu sefer tam Batı ülkesi diyemem. Burada olmasaydım kendimi ailemin yerine koyarak düşünüyorum. Çok gelmek istemezdim ya da kendi kızımın gitmesini istemezdim.”

Öğrencilerin televizyon kodlarında keskin ayrımlara dayalı tanımlamalar yaptıkları görülmektedir. Öğrencilere göre televizyon sosyal gerçekliği mesajlar aracılığıyla inşa ederken özellikle diziler özelinde Batılı bir tasvire dayanmaktadır. Oysa haberler söz konusu olduğunda sosyal gerçekliğin daha çok çatışma, siyasal mücadele ve şiddet etrafında kurulduğu görülmektedir. Öğrencilerden bu kez televizyon izleme tecrübelerini unutarak yalnız fiziki dünya tecrübeleri doğrultusunda Türkiye’yi ve Türk insanını tanımlamaları istendiğinde ise sonuçlar şu şekilde olmuştur:

Öğrenci1: “Ben daha önce başka bir ülkede bulunmadım. O yüzden Türkiye’yi karşılaştırmam çok zor belki. Fakat Batı ülkesi olduğunu söyleyebilirim. Tabi Batı hakkındaki imajlarım da yine televizyona dayanıyor. Ancak fiziki durumdaki tecrübem tam olarak televizyondan öğrendiğim Batı’ya da tam olarak uygun değil. Daha ortada bir ülke gibi. İnsanlar ise her ülkede olabilecek gibi. Üst sınıf da var alt sınıf da ekonomik ve eğitim olarak. Ama tabi sıradan insanlar çoğunlukta. Yani orta ve altı.”

Turkish Studies

Öğrenci2: “Kesinlikle dinin önemli olduğu bir ülke. Kültürün Ortadoğu olduğunu söyleyemem ama din çok etkili. Bunu hayatın içinde görmek çok kolay. İnsanları iyi tanıyor muyum bilmiyorum. Belki yabancı olduğumuz için uzak olabiliriz bunu bilmiyorum. Daha çok başka öğrencilerle daha yakınız. Yani aynı pozisyondaki insanlarla. Ama yine de çok şiddete yönelen bir topluluk görmedim. Böyle tehlikeli bir yer değil.”

Öğrenci3: “(gülerek başlıyor) Tamamen kendine özgü ülke. Türkiye Türkiye bence. Asla Batı ülkesi değil. Bunu kötü olarak söylemiyorum. Benim bildiğim öğrendiğim kültürlerden farklı. Tamamen kendine ait özellikleri var. Kendi kültürü var. Bu kültür insanlarda da var. Batı ülkesine benzeyen tarafları var ama çok açık değil. Müslümanlık çok ama bu sefer de çok kapalı değil.”

Öğrenci4: “Katılıyorum. Ama her ülkenin kendine göre özellikleri var. Bunu görmek lazım. Türkiye’yi anlatmam zor. Çünkü ben sadece İstanbul’u gördüm. Başka yere gitmedim Türkiye’de. O yüzden iyi bilmiyorum. Ama burası için söyleyeyim karışık bir kültür var gibi. Hem Doğu hem Batı. Konuşuldu bu dizilerden çok başka bir gerçek hayat var. İyi kötü diye ayırmak iyi yöntem olmaz. İnsanlar kıyafet olarak Batılı gibi seküler tanımlanacak bir ülke. Bunlarla birlikte başörtülü çok var. Yani iç içe. Din bence de önemli burada. Yani temsilleri daha az olabilir televizyonda ama dışarıda çok insan var. Müslüman bir ülkede olduğunuzu anlıyorsunuz, oldukça modernlik de var bununla birlikte.”

Öğrenci5: “Her şeyden önce benim kendimi güvende hissettiğim bir yer burası. Batılı özellikleri de var. Ortadoğu da. Kesin ayırım yapmak çok zor. Homojenlik yok. Birçok ülke böyle aslında. Yani böyle derken Türkiye gibi demek istemiyorum. Homojenlik olmaması. Karışık kültür anlamında. Evet bence de kendine ait özellikleri var. Modern, gelişmiş, Batı ülkesi gibi de tarafları var. Saf tanımlama yapmak zor bence.”

Öğrencilerin televizyon dışı şahsi tecrübeleri, televizyondaki keskin imajların aksine daha heterojen yorumlara konu olmaktadır. Öğrencilerin yorumları tıpkı sosyal hayatın kendisi gibi net tanımlamalardan uzak karmaşık tasvirlerle dayanmaktadır. Televizyon imajlarındaki zenginlik, açıklık, Batılı olma, sekülerlik gibi kodlar sosyal hayat içerisinde hem var olan hem olmayan örnekler çerçevesinde düşünüldüğünde öğrencilerin belirli kategorik varsayımlara ulaşması güçleşmektedir. Televizyon izleyiciye saf bir tanım verirken Öğrenci5’in ifadesiyle sosyal gerçeklik çerçevesinde saf bir tanımlama yapmak güçleşmektedir.

Sonuç

Çalışmada Türk insanı ve Türkiye hakkında televizyon imajlarının anlaşılması amacıyla yabancı öğrencilerin düşünceleri ‘dışarıdan gözler’ olarak değerlendirilmiştir. Çalışmanın önemli sonuçlarından biri (araştırma amaçları arasında bulunmasa da) yabancıların içinde yaşadıkları kültürü anlamak için televizyon mesajına başvurduklarında dizilerin ve haber bültenlerinin (kısmen de evlilik programlarının) en önemli bileşenler olduğu ortaya çıkmıştır. Yarışma programları, belgesel, tartışma programları, müzik gibi diğer televizyon içerikleri yabancı öğrencilerin kültür çerçevesini anlamak için daha az tükettiği programlar arasında bulunmaktadır.

Yabancı öğrencilerin edindiği genel televizyon mesajlarında iki farklı kaynağın izleri bulunmaktadır. Ancak öğrencilere göre bu iki kaynaktaki imajların fiziki dünyada çok fazla karşılığı bulunmamaktadır. Birincisi genellikle zenginlik, kadın erkek ilişkileri, yaşam tarzı, kişiler arası iletişim biçimlerine dayanan ve daha çok sosyal hayata dair mesajlarla yüklü diziler, ikincisi ise içerisinde çok fazla siyasetin ve şiddetin bulunduğu haber bültenleridir.

Buna göre dizilerle ortaya çıkan genel mesaj Türkiye’nin büyük tabloda Doğu kültüründen ziyade Batı kültürüne ait olduğuna dairdir. Katılımcılardan çoğunluğu Türkiye’deki yaşam

Turkish Studies

tecrübelerinden önce yine fikir edinmek için Türk dizilerini izlediklerinde yoğunlukla Batı tarzı yaşamın sürdüğü bir ülkeye gidecekleri yönünde fikre kapıldıklarını söylemektedirler. Öğrencilere göre diziler vasıtasıyla edindikleri mesajlar Türkiye'nin daha seküler bir görünüme sahip olduğuyla ilgilidir. Kadın erkek ilişkileri ve sosyal etkileşime dair kodlarda açık toplum imajı görünmektedir. Oysa öğrencilerin yaşadıkları fiziki sosyal çevrede, farklı tecrübelerine rağmen kurdukları etkileşimlerde daha kapalı bir toplum fikri edindikleri söylenebilir. Öğrenciler açısından en yoğun farkın evlilik programları özelinde belirdiği söylenebilir. İki yetişkin insan kameralar önünde özel hayatlarına dair çok özel bilgileri paylaşırken, gerçek hayattaki gözlemlerinde kadın erkek ilişkilerinin ve sosyal etkileşimin daha çok mahremiyet üzerinden yürüdüğünü gözlemlemektedirler.

Yabancı öğrencilerin fiziki dünyada karşılığını çok göremedikleri televizyon mesajlarının ikinci bileşenini haber bültenleri oluşturmaktadır. Haber bültenlerinde sert siyasetin ana konu olduğunu gözlemleyen öğrencilere göre gerçek hayatlarındaki sosyal çevrelerinde özellikle gençlerin televizyondaki yoğun mesajlara karşın ilgi alanlarında siyasetin bulunmaması dikkat çekicidir. Televizyon haberleriyle yayılan diğer önemli bir özellik, Ekme Kuramı bağlamında yapılmış birçok ampirik araştırmayla örtüşmektedir. Buna göre haber bültenlerinde ve dizilerde çok fazla şiddet bulunmaktadır. Katılımcılar söz konusu imajların bolluğu nedeniyle ülkelerinde bulunan ailelerinin kendileri hakkında endişeye kapılmamaları için Türk televizyonlarındaki haberleri izlemelerini istememektedir. Televizyondaki şiddet imajları Türkiye'de yaşamayı tercih eden bir yabancı için endişe kaynağına dönüşmektedir. Ancak bu endişe fiziki ortama dayalı gözlemlerde genellikle oran olarak çok daha aşağılara inmektedir.

Genel çerçeve içerisinde değerlendirilecek olunursa, televizyon mesajları yoluyla ortaya çıkan imajın aksine öğrenciler kendine has özellikleri olan bir ülke tasviri yapmaktadır. Buna göre, Batılı, Doğulu, modern, seküler, dindar gibi genel kavramlaştırmalarla ifade edilmesi zor, belirli bir kalıp içerisinde değerlendirilemeyecek daha melez bir kültürden söz edilebilir. Öğrencilerin gerçek hayattaki sosyal ilişkileri yoluyla ulaştıkları söz konusu tanımlamaları televizyon aracılığıyla yayılan imajlardan oldukça farklı bir mecraya oturmaktadır. Televizyonda genellikle belirli kimliklerin ön plana çıkarıldığı, özellikle belirli gelir seviyesi, yaşam biçimi ve hayat pratiğine sahip rollerin ağırlıkla işlendiği görülmektedir. Toplum içerisindeki kadın, düşük gelirli gibi özelliklere sahip insanların temsil edilmemesi gibi tercihler nedeniyle toplumsal gerçeklik televizyon gerçekliğine dönüşmektedir.

Türkiye'yi ve Türk insanını tanımak için bir yandan televizyon içeriğini tüketen diğer yandan sosyal hayattaki etkileşimleriyle ortaya çıkan tecrübelerinden faydalanan yabancı öğrencilerin 'dışarıdan' gözlemlerine göre, televizyonun gerçek hayatla her zaman örtüşmeyen kendi gerçekliği bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Anık, Cengiz (2003), *Bilgi Fabrikaları ve Müşteriler*, Ankara: Altınküre.
- Bilgin, Nuri (2003), *Kimlik İnşası*, Ankara: Aşına Kitaplar.
- Bora, Taml (1995), *Milliyetçiliğin Kara Baharı*, İstanbul: Birikim Yayınları.
- Coover, Gail E. (2001), "Television and Social Identity: Race Representation as 'White' Accommodation", *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 45:3, pp, 413-431.
- Cummins, Walter. Gordon, George (2006), *Programming Our Lives: Television and American Identity*, Praeger.

Turkish Studies

International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 11/2 Winter 2016

- Dreher, Tanja (2000), "Home Invasion: Television, Identity And Belonging in Sydney's Western Suburbs", *Media International Australia Incorporating Culture and Policy: Quarterly Journal Of Media Research and Resources*, no. 94, pp. 131-145.
- Ellis, John (1992), *Visible Fictions: Cinema, Television, Video*, Routledge.
- Erdoğan, İrfan (1998), "Gerbner'in Ekme Tezi ve Anlattığı Öyküler Üzerine Bir Değerlendirme", *Kültür ve İletişim*, 1(2), s. 149-180.
- Gerbner, George. Gross, Larry (2007), "Living with Television: The Violence Profile", *Television: The Critical View*, Horace Newcomb (Ed.) Oxford University Press.
- Kellner, Douglas (2003), *Media Culture: Cultural Studies, Identity and Politics Between the Modern and the Postmodern*, Routledge.
- Liebes, Tamar. Curran, James (1998), "The Intellectual Legacy of Elihu Katz", *Media, Ritual, and Identity*, (ed. Tamar Liebes, James Curran), Routledge, pp. 3-20.
- Mastro, Dana E. (2003), "A Social Identity Approach To Understanding the Impact of Television Messages", *Communication Monographs*, 70:2, pp. 98-113.
- Mastro, Dana E. Behm-Moraviz, Elizabeth (2005), "Latino Representation on Primetime Television", *Journalism Mass Communication Quarterly*, Vol. 82, pp. 110-130.
- McKinley, E Graham (1997), *Beverly Hills, 90210, Television, Gender, and Identity*, University of Pennsylvania Press.
- Poster, Mark (1999), "National Identities and Communications Technologies", *The Information Society: An International Journal*, 15:4, , pp. 235-240.
- Shanahan, James. Morgan, Michael (2004), *Television and its Viewers, Cultivation Theory and Research*, Cambridge University Press.
- Sözen, Edibe (1999), *Demir Kafesten Plastiğe Kimliklerimiz*, İstanbul: Birey Yayınları.
- Weimann, Gabriel (2000), *Communicating Unreality: Modern Media and The Reconstruction of Reality*, Sage Publication.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Narmanlıoğlu, H. (2016). "Televizyon İmajı ve Sosyal Gerçeklik / Image of Television and Social Reality", *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof. Dr. Hayati Akyol Armağanı), Volume 11/2 Winter 2016, ANKARA/TURKEY, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.9402>, p. 935-950.